

Podvodna baština Pelješkog kanala i otoka Korčule

Popović, Mislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:121101>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-10**



Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za arheologiju

Preddiplomski sveučilišni studij arheologije (jednopedmetni)

Mislav Popović

**PODVODNA BAŠTINA PELJEŠKOG KANALA I
OTOKA KORČULE**

Završni rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za arheologiju

Preddiplomski sveučilišni studij arheologije (jednopedmetni)

PODVODNA BAŠTINA PELJEŠKOG KANALA I OTOKA KORČULE

Završni rad

Student/ica:

Mislav Popović

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Irena Radić Rossi

Zadar, 2020.



Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mislav Popović**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **PODVODNA BAŠTINA PELJEŠKOG KANALA I OTOKA KORČULE** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 24. rujna 2020.

Sadržaj

Uvod	1
Pomorsko-geografski položaj Pelješkog kanala i otoka Korčule	2
Povijesni pregled otoka Korčule	3
Antički lokaliteti	5
Novovjekovni lokaliteti	21
Lokaliteti iz različitih vremenskih razdoblja	26
Lokaliteti iz neodređenog razdoblja	29
Zaključak	31
Popis literature	32
Popis ilustracija	34

Uvod

Tema ovoga rada je podvodna arheološka baština Pelješkog kanala i otoka Korčule u kojoj će biti obrađeni svi do sada poznati lokaliteti od antike do novoga vijeka. Kako bi bolje razumjeli kontekst lokaliteta biti će ukratko objašnjen pomorsko–geografski položaj i povijesni pregled zbivanja na području koje se obrađuje.

U podmorju otoka Korčule možemo pronaći velik broj lokaliteta iz raznih razdoblja, od kojih se neki ističu vrlo zanimljivim nalazima, a neki iznimno devastiranim i opljačkanim ostatcima. Kroz rad će se mjestimično prezentirati manjak podataka, tj. nedostatak informacija, kao posljedica neistraženosti lokaliteta korčulanskog podmorja i podmorja Pelješkog kanala.

Zahvaljujući raznim povijesnim događajima i arheološkom potencijalu ovog područja, pregled lokaliteta nije konačan. Za očekivati je da će se u budućnosti pronalaziti još veći broj lokaliteta te da će se neki postojeći lokaliteti, koji to zaslužuju, sustavno istražiti. O bogatstvu podmorja Pelješkog kanala može se zaključiti iz rečenice u tekstu J. Gjivoja i iz izjava ronilaca širom Jadrana: „Gdje god zaronimo pronađemo neki potopljeni predmet ili dio broskog tereta.“¹

¹ J. GJIVOJE, 1972, 149.

Pomorsko-geografski položaj Pelješkog kanala i otoka Korčule

Pelješki kanal dugačak je oko 12 km, širok od 1,3 km do 2,3 km s dubinom od 60 m. Ovaj prolaz povezuje Mljetski s Korčulanskim kanalom.² Morski prolaz između otoka Korčule i poluotoka Pelješca treba se gledati kao cjelovitu zonu zbog njegovih prirodnih odlika. Zona Pelješkog kanala prostorno je više povezana negoli razdvojena po osnovnim karakteristikama njegovih veličina, ali i odlika osobitog smještaja na Jadranu. Jedan od načina shvaćanja te osobitosti je upravo arheološka građa. Kanal je zbog višetisućljetnog suživota stanovnika nasuprotnih obala postao trajno samosvojna geokulturna cjelina. Uzimajući to u obzir, Pelješki kanal je zaokružena zona po osobitostima svojih geografskih prilika. Naime, na uzdužnim stranama omeđen je brdima koja ga sužavaju prema sjeveru te je tako najotvoreniji prema južnojadranskim prostorima. Oblikovan je poput lijevka, što je bilo ključno za protok pomorskih putova. Pri kretanju od juga k sjeveru Jadranskog mora ovaj kanal zacijelo nije bio nikakva prepreka nego odličan prijelaz u dio mora koji tvore srednjodalmatinski otoci s obalom, koji predstavljaju regiju drugačiju od one dubrovačke. Kanal nam, također, predstavlja trajno živu sponu prema Neretvanskom zaljevu, s prodorom prema kopnu. Upravo zbog toga Pelješki kanal se uistinu može odrediti kao zasebna granična mikroregija. Budući da uvjete za ljudski život i razvoj kulture pruža kopno, trebamo pogledati prilike na nasuprotnim obalama. Južna obala, koja pripada Korčuli, mnogo je razvedenija s mnoštvom malih zaljeva, rtova i otočića, morfološki srodnim bregovitim lancima otoka. Pelješki hrbat je viši i strmiji od korčulanskog, pa je uspio stvoriti i prikladnije uvjete za život zbog osipanja kamenih brda, čime je stvoreno mnoštvo blagih padina koje pružaju zavjetrinu. U Pelješki kanal ubrajamo i Korčulansko otočje koje se sastoji od 19 otočića i hridi uz obalu otoka Korčule.³ Pelješki kanal je jedan od najprometnijih kanala, ne samo oko otoka Korčule, već i na Jadranu.⁴

Cjelini Pelješkog kanala, kako smo već naznačili, pripada i južna obala otoka Korčule pa se tako i sam otok Korčula mora gledati unutar te zone. Otok Korčula najjužniji je otok srednjodalmatinskog otočnog arhipelaga. Dužina mu je 46,8 km, s najširim dijelom od 7,8 km i površinom od 276 km². Istočna strana udaljena je 1,3 km od poluotoka Pelješca, a zapadna strana otoka zadire duboko u jadransku pučinu.⁵ Veliki značaj u pogledu transjadranske i dužjadranske prometnice ima uvučenost Korčule u pučinu Jadrana, a zbog povezanosti obje

² Pelješki kanal - Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 9. 10. 2020. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47423>>.

³ I. FISKOVIĆ, 2001, 51–53.

⁴ M. JURIŠIĆ, 2001, 192–195.

⁵ D. RADIĆ, 2001, 25.

obale Pelješkog kanala, otok Korčula je praktički spojen sa kopnom preko Stonske prevlake te će njen položaj kroz povijest odigrati značajnu ulogu.⁶

Sjeverna strana otoka Korčule je nerazvedena i zajedno s južnom strmom stranom otoka od Rta Ražnjića do Brne, nalaze se samo sporadični nalazi. Međutim, područje od Brne do Triporta obiluje mjestima pogodnim za sidrenje, a Velolučki zaljev s nizom uvala oko kojih je utvrđen kontinuitet naseljavanja još od prapovijesti, okarakteriziran je velikim brojem lokaliteta. Zaključno tome, na ovome području možemo očekivati mnogo novih arheoloških lokaliteta.⁷

Povijesni pregled otoka Korčule

Otok Korčula, vrlo rano se spominje u djelima antičkih pisaca. Zabilježene su razne legende i povijesne činjenice koje daju otoku Korčuli iznimno veliko značenje. Poznato je kako se u nekoliko navrata spominje najstarija grčka kolonija na istočnoj obali Jadrana. Riječ je o koloniji koju su osnovali doseljenici s otoka Knida uz pomoć stanovnika s otoka Korkire tj. Krfa u 6. stoljeću prije Krista. Bez obzira što znanstvenici još uvijek nastoje otkriti arheološke dokaze njezinog postojanja, u vjerodostojnost podataka o grčkom prisustvu nitko ne sumnja. Stručnjaci smještaju položaj knidske kolonije na razna mjesta na otoku Korčuli, smještajući ju u Lumbardu, Korčulu ili Velu Luku. Zahvaljujući otkriću Lumbardske psefizme, saznali smo da je grčka kolonija Isa tijekom 3. stoljeća prije Krista na Korčuli, u mjestu Lumbardi, osnovala svoje naselje. Isejska kolonija je svojom funkcijom nadomjestila ranije knidsko uporište.⁸

Oktavijanovi uspjesi u Iliriku 35. godine prije Krista, obilježeni su i pobjedom nad stanovnicima Korkire. Preko izvora, povjesničara Apijana iz 2. stoljeća, saznajemo da su Rimljani optužili stanovnike Korkire zbog pljačkanja morem, nakon čega su ih u potpunosti istrijebili s otoka. Vjeruje se kako je podatak malo preuveličan, ali dovoljno istinit da povjerujemo u opadanje snage domorodaca, što rezultira naseljavanjem rimskog stanovništva i potpunom promjenom dotadašnje Korčule.⁹

U srednjem vijeku vrlo je vjerojatno kako se zaljev Vele Luke koristio kao prirodni zaklon tijekom mnogih stoljeća, iako se u povijesnim izvorima naselje spominje tek u 16. stoljeću. Otok Korčula se do 1000. godine nalazio u sklopu hrvatskog kraljevstva, a u kasnijoj

⁶ I. BORZIĆ, 2003, 2.

⁷ M. JURIŠIĆ, 2001, 192–195.

⁸ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–51.

⁹ I. BORZIĆ, 2003, 26.

povijesti potpadao je više puta pod mletačku vlast i vlast privremenih gospodara jadranskih otoka.¹⁰ Dinamika povjesnih zbivanja zasigurno je rezultirala sukobima koji su se odigrali na prostoru otoka Korčule. Zabilježena bitka, negdje kod grada Korčule, dogodila se između Korčulana i mletačkog kneza Marsilija Zorzija 1254. godine. Zatim, 1298. godine u teritorijalnim vodama Korčule dogodio se sukob između đenovske i mletačke flote, a 1483. godine Korčulani su onemogućili prepad napuljskog kralja Ferdinanda Aragonskog. Međutim, najzanimljiviji događaj je odbijanje napada turskih gusara od strane Korčulana 1571. godine. O tom događaju saznajemo detalje o kojima piše Antun Rozanović.¹¹

Shodno navedenom, u podmorju Korčule i Pelješkog kanala možemo očekivati kako grčka i rimska, tako i srednjovjekovna i novovjekovna nalazišta. Međutim, najčešće se pronalaze tek pojedinačni nalazi ili manje skupine nalaza, a rijetka nalazišta brodoloma uglavnom su opljačkana.¹²

¹⁰ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

¹¹ J. GJIVOJE, 1972, 156.

¹² I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

Antički lokaliteti

U nastavku će biti prezentirani svi antički lokaliteti koji su istraživani ili samo zabilježeni na prostoru Pelješkog kanala i otoka Korčule.



Slika 1 Položaj antičkih lokaliteta (napravljeno uz pomoć alata Google Maps, 2020)

Rt sveti Ivan kod Vignja



Slika 2 Rt sv. Ivana kod Vignja (M. RADALJAC, 2017, 6)

Zapadno od Vignja na poluotoku Pelješcu nalazi se Rt sv. Ivana (Slika 2). On je udaljen oko jednu milju od mjesta Viganj. Nedaleko Punte sv. Ivana, na dubini od oko 30 m, nalazi se antički brodolom. Istraživanja su provedena u dvije kampanje (1971. i 1972. godine). Voditelj

istraživanja bio je Željko Rapanić. Lokalitet se prvi put spominje 1935. godine, kada spužvari vade olovnu prečku olovno-drvenog sidra. Nakon toga, 1958. godine izvađena je i druga olovna prečka koja se danas čuva u Gradskom muzeju u Korčuli. Već tada uslijedilo je pljačkanje lokaliteta pa su tako 1964. godine spužvari iz Krapnja izvadili više od 70 komada raznog posuđa. Na posljetku svi su ti predmeti prodani Opatskom muzeju u Korčuli. Nakon toga, Mladen Nikolanci koji je tada radio za Arheološki muzej u Splitu, zajedno s timom ronilaca obavlja pregled antičkog brodoloma. Površina puna razbijenog posuđa, koju su pronašli na lokalitetu, iznosila je 10 x 5-6 m. Vjerojatno su spužvari sa svojom teškom opremom razbili posuđe (Slika 3). Na žalost, destrukcija lokaliteta se i dalje nastavila. Godine 1969. Skupština Općine Korčula bez dopuštenja organizira vojnu vježbu u svrhu vađenja posuđa sa lokaliteta sv. Ivan nedaleko Vignja. Pri tom vađenju predmeta izvađen je i dio drvene brodske konstrukcije te su upotrebljavane i sisaljke. Ponovnim pregledom lokaliteta 1970. godine površina s fragmentiranom keramikom proširila se na 18 x 12 m.¹³



*Slika 3 prikaz ulomaka keramičkog posuđa nakon spužvara
(M. RADALJAC, 2017, 7)*

Istraživanje lokaliteta počelo je 1971. godine, a nastavilo se i 1972. godine pod vodstvom Željka Rapanića. Cilj istraživanja bio je dokumentiranje i definiranje nalazišta, vađenje drvene konstrukcije i predmeta. Uspješno je ucrtana drvena konstrukcija broda. Tijekom istraživačke kampanje 1971. godine ukradeno je nekoliko predmeta koji su bili spremni za vađenje. Poslije krađe jedan gorionik se pojavio na crnom tržištu, a kradljivci nikada nisu uhvaćeni.¹⁴

¹³ M. RADALJAC, 2017, 5–6.

¹⁴ M. RADALJAC, 2017, 7.

Brodolom je datiran u prvu polovicu 2. stoljeća i savršeno se uklapa u sliku masovnog importa istočne kuhinjske keramike na Jadranu od kraja 1. stoljeća do sredine 2. stoljeća.¹⁵ Materijal koji se nalazio u brodolomu kod Vignja većinskim je dijelom posuđe korišteno u kuhinji i svakodnevnom životu. Ono pripada skupini istočne kuhinjske keramike (Eastern Coarse Ware), tzv. grube egejske keramike, i nalazi se u cijelom Mediteranu te nam tako može upotpuniti sliku trgovačkih i društveno-ekonomskih prilika od kraja 1. do sredine 3. stoljeća. U Hrvatskoj nalazimo egejsku keramiku na brodolomima kod Zlarina i na Glavatu kod Mljeta te unutar antičkih luka poput Zatona, Murtera, Kumenta kraj Biograda, Janice kod Pakoštana, sidrišta Maračol kraj Unija i Veriga na Brijunima.¹⁶

Zbog standardnosti oblika i velike količine grube egejske keramike koja se pronalazi u našem podmorju, važno je promotriti moguća radionička središta.¹⁷ B. Ilakovac proučavao je keramiku iz brodoloma kod Paklenih otoka te je zaključio kako se radionica mogla nalaziti na našoj obali.¹⁸ Ž. Rapanić ostavlja ovo pitanje otvorenim te smatra da u to vrijeme nije bilo moguće odrediti radionicu ni luku ukrcaja materijala, ali ističe kako ovakav materijal pripada kraju 1. i 2. stoljeću. Široki raspon datiranja posljedica je keramičkih oblika koji su služili za svakodnevnu upotrebu te kroz stoljeća nisu prisutne velike izmjene oblika i dekoracija koje bi nam mogle pomoći u konkretnijem datiranju.¹⁹ Međutim, rad J. Istenič i G. Schneider pokazali su da je jedno središte proizvodnje bila Fokeja, a drugo Atika. Predmeti iz ovih središta daju se prepoznati po primjesi kristalnog škriljevca u glini.²⁰

Keramiku s brodoloma kod Vignja možemo podijeliti prema funkcionalno-tipološkom smislu na sljedeće oblike²¹(Slika 4):

- Lončići od pročišćene gline s tankim stjenkama i sivim premazom, oblim dnom i malom prstenastom nožicom. Ovakvi lončići imaju jednu ručicu okruglog presjeka. Javljaju se u dvije varijante od kojih je prva niža i trbušasta, a druga viša s izvučenim obodom;
- Lonci od pročišćene crvenkastosmeđe gline, a neke posude mogu imati sivi premaz. Oblog su dna i kaneliranih stijenki te imaju dvije ručice vrpčastog presjeka. Nalazimo ih u tri inačice s obzirom na dimenzije i oblik oboda. Pronalazi se i tip lonca sa jednom ručicom koja je masivnija;²²

¹⁵ M. JURIŠIĆ, 2001, 189–190.

¹⁶ M. RADALJAC, 2017, 8–9.

¹⁷ M. RADALJAC, 2017, 8.

¹⁸ B. ILAKOVAC, 1968.

¹⁹ Ž. RAPANIĆ, 1972, 144.

²⁰ J. ISTENIČ, G. SCHNEIDER, 2000.

²¹ Opis materijala preuzet iz: M. RADALJAC, 2017, 8–11.

²² Ž. RAPANIĆ, 1972, 144.

- Zdjele su bikoničnog oblika, izrađene od pročišćene ciglastocrvene ili smeđe gline sa zaglađenim stjenkama. Imaju dvije ručice, oblog su dna te imaju dvije izvedbe oboda. Tijekom transporta pakiraju se tako da manja posuda ulazi u veću;
- Vrčevi su izrađeni od pročišćene ciglastocrvene gline sa sivim premazom. Stjenke su im zaglađene i ukrašene vodoravnim kanelurama. Loptastog su oblika s malom prstenastom nožicom, kratkim vratom i s trolisnim izljevom;
- Tave izrađene od grube smeđe i ciglastosmeđe gline s primjesama kalcita. Ravnoga su dna sa zakošenim stjenkama i blago naglašenim, profiliranim obodom. Karakteristika im je vrpčasto izvedena i uzdignuta ručka za nasad. U Vignju su nađene dvije veličine;
- Tanjuri ili plitice rađene su od grublje i nepročišćene crvenkastosmeđe gline s primjesama kalcita. Ravnog su dna, a stijenka im može biti kosa i ravna ili zaobljena. U Vignju su pronađene četiri dimenzije te su također pakirani tako da manji tanjuri ulaze u veće;
- Poklopci su nepravilne izrade od pjeskovite crvenkastosmeđe gline s vidljivim tragovima izrade na lončarskom kolu. Koničnog su oblika s dugmetastom drškom na vrhu. Veličina u promjeru im varira od 18 do 28 cm;
- Gorionici ili žeravnici (foguni) rijetki su primjerci kuhinjskog inventara, posebice ovaj iz Vignja sa specifičnim oblikom. Širokog je tanjura koji stoji na 3 čepaste nožice te se na jednom kraju tanjura izdiže polukružno postolje s gljivastim izbočinama. Za ložište služi polukružno postolje s otvorom za loženje i rupom za dovod zraka na stražnjem dijelu;
- Pržilice ili gradele još su jedan rijedak primjerak. Izrađene su od grube i nepročišćene gline. Sastoje se od pet paralelnih krakova elipsastog presjeka. Krakovi su spojeni na obje strane u pravim kutovima na kojima se nalaze četiri nožice. Prema analogijama na sredini se nalazi ručica u obliku omče.

Od materijala pronađeni su i brončani čavli koji su služili za spajanje kobilice, rebara i oplata. Oni su kvadratnog presjeka i različitih dimenzija s obzirom na namjenu.

Podrijetlo posuđa pruža nam siguran podatak o smjeru plovidbe ovoga broda od juga prema sjeveru. Ovako velika količina posuđa vjerojatno je bila namijenjena nekoj velikoj luci srednjeg Jadrana, poput Salone ili Narone.²³

²³ Ž. RAPANIĆ, 1972, 142.



Slika 4 Keramičko posuđe sa lokaliteta sv. Ivan kod Vignja (M. RADALJAC, 2017, 11.)

Tijekom istraživanja brodoloma kod Vignja prvi put je stavljen naglasak na dokumentiranje i vađenje drvene konstrukcije potonulog broda te su tako utvrđeni osnovni elementi brodske konstrukcije.²⁴

Od nalaza brodske konstrukcije pronađeno je sljedeće²⁵(Slika 6):

- kobilica dimenzija 16 x 20 cm i protukobilica od 2,5 cm;
- dio pramčane statve koji se veže s kobilicom u spoju nazvanom „Jupiterov spoj“;
- dvadeset šest rebara razmještena u razmaku od 15 cm; neposredno iznad kobilice, na rebrima, nalaze se polukružna udubljenja (slivnice) koje omogućuju slobodan protok vode.
- platice koje su spajane sistemom utora i klinova; široke su 20 cm, a debele 2,5 cm;
- hrptenica dimenzija 20 x 6 cm, koja prolazi duž kobilice i veže se za nju debljim čavlima;
- daske podnice koje formiraju teretni prostor.

Sudeći prema nalazima brodske konstrukcije, pretpostavlja se da je brod bio dužine 25 m i namijenjen za transport veće količine predmeta.

²⁴ M. RADALJAC, 2017, 7–8.

²⁵ Opis brodske konstrukcije preuzet iz: M. RARADLJAC, 1972, 12–14.



Slika 6 Rebra broda (M. RADALJAC, 2017, 12.)



Slika 5 Crtež broda na Puntii sv. Ivana (M. RADALJAC, 2017, 14.)

Na strmoj hridi Punte sv. Ivana, gdje se sada nalazi svjetionik, možda se nalazi crtež broda (Slika 5). Zbog toga crteža, mještani nazivaju ovo mjesto „Galija“ ili „Pod galiju“. Analogiju sa tim prikazom Ž. Rapanić vidi u jantarnoj pločici iz Nina gdje se u oba slučaja vide 2 veslača i mali brod.²⁶

Uvala Uš

Na otoku Korčuli, u uvali Uš, jedan je ronilac pronašao antičko kameno sidro. Nakon stručnog pregleda utvrđeno je kako je stvarno riječ o kamenom dijelu kameno-drvenog sidra u obliku krnje piramide obrađenih bridova. Na sidru se jasno vide dvije okrugle perforacije na bočnoj strani i jedna na prednjoj. U jednu perforaciju s bočne strane i perforaciju s prednje strane križno su se umetale grane česmине, koje su služile kao krakovi sidra. Druga bočna perforacija služila je za vezanje užeta pomoću kojeg bi se sidro dizalo i spuštalo. Težina ovoga sidra je 14,3 kg, visina mu je 38 cm, širina na vrhu je 10 cm, debljina je 9 cm, a u bazi je dimenzija 16 x 16 cm. Prema tvrdnji lokalnog kamenoklesara, kamen je s otoka Vrnika.²⁷

²⁶ Ž. RAPANIĆ, 1972, 141.

²⁷ I. MIHOLJEK, 2008, 674–675.

Otočić Lučnjak

Sjeverno od otočića Lučnjaka, na dubini od 34 do 36 m, nađeno je nekoliko ulomaka amfora Dressel 6A. Od ulomaka pronađeni su veći fragmenti trbuha i grla amfora s ručkama, bez cjelovitih nalaza amfora. Nalazište je potpuno devastirano, ali mogao bi se očekivati pronalazak brodoloma s teretom amfora u neposrednoj blizini otočića Lučnjaka.²⁸

Otok Sutvara

Na sjevernoj strani otoka Sutvare nalazi se lučka instalacija u obliku operativne obale. Konstrukcija je duga oko 40 m, a sastoji se od kamenog nasipa. Kamen koji je korišten za izgradnju uglavnom je neobrađen, dok pravilnost pokazuju neki blokovi u samom licu obale (Slika 7).²⁹ Morska razina nalazi se oko 2 m od vrha rubnog dijela lučke instalacije, a količina kamena koji je urušen tolika je da bi se izvorna obala mogla u rekonstrukciji podići ne više od jednog reda. Pogledamo li današnju morsku razinu i potopljenu konstrukciju, možemo datirati nastanak lučke instalacije u antiku ili kasnu antiku.³⁰



Slika 7 Potopljena lučka instalacija na otoku Sutvari (M. PARICA, I. BORZIĆ, 2018, 991.)

²⁸ I. MIHOLJEK, 2008, 674.

²⁹ I. BORZIĆ, M. PARICA, 2013, 656.

³⁰ M. PARICA, I. BORZIĆ, 2018, 991.

Otočić BISAČE

Kod otočića BISAČE 1987. godine Arheološki muzej u Splitu utvrdio je kako se na tome mjestu vjerojatno nalazi antički brodolom. Lokalitet je u potpunosti devastiran.³¹ Pronađeni su fragmentirane amfore tipa Lamboglia 2 na kojima se nalaze žigovi „RVMAC“ i „TINO“ (moguće i „DRA/“ ili „DRAN“, kako piše u izvještaju) što nam govori kako je riječ o talijanskoj i francuskoj produkciji.³²

Otok Vrhovnjak

Između otoka Vrhovnjaka i kopna, na rubu pličine, pronađena je olovna prečka antičkog sidra koja je pohranjena u Centru za kulturu u Veloj Luci.³³ Sidro je datirano u razdoblje od 2. stoljeća prije Krista do 3. stoljeća prije Krista.³⁴

Hrid Čerin nedaleko Prižbe

S južne strane hridi Čerin nedaleko Prižbe uočeni su ostatci antičkog brodoloma. Atribucija lokaliteta je nesigurna jer su ulomci potpuno neodredivi zbog pličine i utjecaja mora pa se tako ne može sa sigurnošću reći potječu li pronađene amfore s broda koji je potonuo kod hridi Čerin.³⁵ Prema podacima lokalnog stanovništva, neke amfore koje se nalaze u Zavičajnom muzeju u Blatu i Gradskom muzeju u Korčuli, izvađene su kod hridi Čerin. Riječ je o amforama grčko-italskog tipa varijante MGS IV. Ove amfore proizvedene su na području Velike Grčke i Sicilije od kraja 4. do 2. stoljeća prije Krista. Proveden je stručni očevid 1990. godine, tijekom kojeg su uočeni samo tragovi opljačkano nalazišta na dubini od 9 do 12 m.³⁶

Uvala Grščica

D. Vrsalović spominje, citirajući N. Cambija, brodolom pred uvalom Grščica s teretom amfora tipa Lamboglia 2.³⁷ Tijekom rekognosciranja u organizaciji Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture 1990. godine nisu potvrđeni nikakvi nalazi koji potvrđuju ostatke brodoloma s teretom amfora tipa Lamboglia 2. S obzirom da je riječ o nalazištu koje je u cijelosti opljačkano, ovakav ishod pregleda mogao se očekivati. Međutim, nekoliko nalaza amfora tipa Lamboglia 2 i provincijalnog keramičkog posuđa u Zavičajnom muzeju u Blatu

³¹ M. JURIŠIĆ, 2001, 190.

³² I. RADIĆ-ROSSI, 1993, 98–99.

³³ I. RADIĆ-ROSSI, 1991, 30.

³⁴ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

³⁵ M. JURIŠIĆ, 2001, 190.

³⁶ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

³⁷ M. JURIŠIĆ, 2001, 192.

vjerojatno potječe sa ovoga lokaliteta pa stoga stručnjaci pretpostavljaju postojanje antičkog brodoloma iz 1. stoljeća prije Krista u uvali Grščica.³⁸

Mali i Veliki Pržnjak

Stručnim pregledom 1990. godine, između Malog i Velikog Pržnjaka, utvrđeni su ostatci opljačkanog antičkog brodoloma s teretom amfora Lamboglia 2 tipa iz 1. stoljeća prije Krista (Slika 8). Koncentracija ulomaka amfora nalazi se na dubini od 12 do 40 m.³⁹



Slika 8 Fragmenti amfora Lamboglia 2 tipa između Malog i Velikog Pržnjaka (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63.)

Rt Vranina

Tijekom obilaska terena, u jednoj konobi u Veloj Luci uočena je olovna prečka antičkog sidra izvađenog između uvale Česvinove i Maslinove kod rta Vranine u zaljevu Vele Luke. Prečka se sastoji od tri dijela i šuplja je pa se zaključuje da je lijevana oko drvene jezgre.⁴⁰

³⁸ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

³⁹ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

⁴⁰ M. JURISIĆ, 2001, 192.

Uvala Gradina



Slika 9 Položaj i okolina uvale Gradina (I. BORZIĆ, 2009, 85.)

Uvala Gradina nalazi se na zapadnoj strani otoka Korčule u zaljevu Vele Luke. Zaljev Vele Luke je vrlo razveden, a uvala Gradina se nalazi na sredini sjeverne strane zaljeva gdje se širina zaljeva smanjuje. Dubina uvale iznosi od 1 do 6 m, a dno je pjeskovito. Uvalu sa južne strane zatvara Gradina sv. Ivana, a sa zapadne strane otočić Gubeša te se tako smanjuje djelovanje svih vjetrova u uvali (Slika 9). Zbog odličnih maritimnih uvjeta, pogodnost uvale kao sidrišta je neupitna. Nedaleko uvale u blago brežuljkastoj unutrašnjosti otoka nalazi se polje Bradat. Ovakve geografske karakteristike uvale i okoline rezultiraju ne samo korištenjem uvale od najranijeg vremena naseljavanja ovog dijela otoka, nego i razvojem duž jadranske i prekojadranske plovidbe. U prilog tome ide arheološki materijal pronađen u podmorju uvale te na lokalitetima Gubeša, Gradina sv. Ivana i Bradat – Mirje, koji se trebaju promatrati u zajedničkom kontekstu. Važno je napomenuti kako se izvor žive vode nalazio na sjevernoj obali uvale, nedaleko od današnjeg mola. Može se zaključiti da je u ranija antička vremena izvor imao veći i duži tok zbog obalne linije koja je bila pomaknuta bliže sredini uvale. Izvor je sredinom 20. stoljeća zatrpan nestručnim miniranjem.⁴¹

⁴¹ I. BORZIĆ, 2009, 82.

Topografski značaj uvala Gradine već je u neolitik došao do izražaja. Uspostavljen je kontakt između dviju jadranskih obala, što dokazuju keramički i litički materijali iz Vele spile i Jakasove špilje. Iz ovoga perioda do sada imamo pronađen samo kremeniti nožić na otočiću Gubeši.⁴² Također, ističe se važnost uvala Gradine kao kontaktne točke u kontekstu plovidbenih postaja na ruti povezivanja zapadne i istočne obale Jadrana.⁴³

U kasnijim prapovijesnim razdobljima na Gradini sv. Ivana nastaje gradinsko naselje. Nije moguće odrediti vrijeme nastanka niti trajanje naseljenosti, ali nedvojbeno je njegova egzistencija u doba kada se povećava intenzitet plovidbe ovim dijelom Jadranskog mora uzrokovan procesom grčke kolonizacije od 6. stoljeća prije Krista, tijekom 4. stoljeća prije Krista, a posebno kada ovaj prostor ulazi u rimsku interesnu sferu. Uvala Gradina se pak smjestila u ovome kontekstu kao mjesto kontakta, tj. izlazna luka protopovijesnog naselja gradina Kopila te kao plovidbeni položaj prema trgovačkim centrima Issi, Pharosu, Saloni i Naroni.⁴⁴

Arheološki nalazi koji nam svjedoče o aktivnosti u uvali Gradina su amfore pronađene u njenom podmorju. Nalaz gornjega dijela Korint B amfore datiran u 4./3. stoljeće prije Krista ulazi u dosad poznati pravac prodora korintsko-korkirske trgovine Korint B amfora. U Jadranu imamo zabilježeno samo nekoliko ovakvih nalaza u Boki Kotorskoj, Visu, Farosu i na gradinama Klis i Dragašić.⁴⁵

Jednako datirana je i starija varijanta grčko-italske amfore sa očuvanim istaknutim, trokutasto profiliranim obodom, kratkim zdepastim vratom i ovalnim ručicama S-profila. Ovakav primjerak odgovara tipu A prema E.L. Will, odnosno tipu 2 amfora iz Adrije prema A.Toniolo.⁴⁶

Mlađa varijanta grčko-italskih amfora koju datiramo u vrijeme od kraja 3. do kraja 2. stoljeća prije Krista, svojim oblikom karakterizira prijelazni oblik prema amforama tipa Lamboglia 2. U uvali Gradina pronađen je jedan takav necjeloviti primjerak. Ovaj tip amfora karakterizira produljenje vrata i ručica te masivniji i zakošeniji obod. To je prvi tip amfora koji se u većem broju pojavio na istočnoj jadranskoj obali, što se tumači otvaranjem novih tržišta, točnije osnivanjem i razvojem grčkih kolonija.⁴⁷ Sudjelovanje korčulanskih domorodačkih zajednica u toj trgovini očituje se kroz brojnost ovoga tipa amfora na gradini Kopila⁴⁸,

⁴² I. BORZIĆ, 2009, 82–83.

⁴³ D. RADIĆ, 2003, 305–320.

⁴⁴ I. BORZIĆ, 2009, 83–84.

⁴⁵ I. BORZIĆ, 2009, 84.

⁴⁶ I. BORZIĆ, 2009, 84.

⁴⁷ I. BORZIĆ, 2009, 84–85.

⁴⁸ I. BORZIĆ, 2007, 343–344.

brodolom kod hridi Čerin kod Prižbe⁴⁹, brodolom kod otočića Pločica u Korčulanskom kanalu⁵⁰ i u uvali Kremenjača u zaljevu Vele Luke.⁵¹

Vinske amfore tipa Lamoglia 2 također su registrirane u podmorju uvale Gradina. Pronađen je jedan cjeloviti primjerak i drugi do visine ramena amfore.⁵² Ovaj tip govori o jakoj infiltraciji rimske ekonomije na cijeloj istočnoj obali Jadrana. Proizvođen je na obje obale Jadranskog mora tijekom 2. i 1. stoljeća prije Krista.⁵³ Amfore tipa Lamboglia 2 također su zabilježene na gradini Kopili⁵⁴, između otočića Malog i Velikog Pržnjaka⁵⁵, u uvali Grščici⁵⁶, Maslinovoj, Tankaraci i Badnjenoj.⁵⁷

Dolazak Oktavijana krajem 1. stoljeća prije Krista rezultira depopulacijom otoka i prestankom gradinskih naselja, uključujući i Gradinu sv. Ivana. Korčula potpada pod rimsku vlast te se postupno naseljavaju rimski zemljoposjednički stanovnici. Oni osnivaju imanja tipa *villa rustica* i sustavno iskorištavaju plodno tlo otoka. Vrlo je bitan lokalitet Bradat – Mirje, koji se nalazi u zaleđu uvale Gradine. Lokalitet je naseljen, sudeći po bogatim slučajnim nalazima, od 1. do 6. stoljeća. Pronađeni su i objekti iz istog vremenskog perioda na otočiću Gubeši te iz toga razloga Bradat – Mirje, otočić Gubeša i uvala Gradina čine cjelinu koju treba zajedno promatrati.⁵⁸

Na sjevero-istočnom dijelu, u podmorju uvale Gradine nalazi se potopljeni mol koji je bio operativna obala imanja Bradat – Mirje. Datiranje mola u rimsko vrijeme dokazuju kalcificirani ulomci keramike u njegovoj strukturi te balastni kameni oblutci koji se nalaze u njegovoj okolini, a tipični su za rimska pristaništa. Razasuti ostatci rimskoga mola danas se raspoznaju na dubini od 0,5 do 1 m. Pravac mola je sjeveroistok – jugozapad, u dužini od 15 m i širini od 2 do 3 m. Mol obuhvaća kameni nasip s vanjskim licima izgrađenim od manjih kamenih blokova te ispunom od amorfnog kamena. Sačuvana visina je do 0,50 m, ali je zbog neistraženosti teško utvrditi koliko se njegove visine nalazi u pješčanim naslagama.⁵⁹

U podmorju uvale pronađene su amfore iz rimskog razdoblja. Prije svega, ističe se ulomak amfore tipa Dressel 2-4. Ovaj tip amfora iz vremena ranog Carstva razvijao se od kraja 1. stoljeća prije Krista do sredine 2. stoljeća po Kristu na srednjooitalskom, hispanском, galskom

⁴⁹ D. VRSALOVIĆ, 1979, 235–237.

⁵⁰ M. JURIŠIĆ, 2001, 192.

⁵¹ I. BORZIĆ, 2003, 11.

⁵² I. BORZIĆ, 2009, 85.

⁵³ I. RADIĆ – ROSSI, 1993, 157–161.

⁵⁴ I. BORZIĆ, 2007, 344–345.

⁵⁵ M. JURIŠIĆ, 2001, 192.

⁵⁶ D. VRSALOVIĆ, 1979, 235–237.

⁵⁷ I. BORZIĆ, 2003, 11–12.

⁵⁸ I. BORZIĆ, 2009, 85–89.

⁵⁹ I. BORZIĆ, 2009, 89.

i egejskom prostoru. Gradinski primjerak ima sačuvan prstenasto profiliran obod, visoki cilindrični vrat i djelomično očuvane bifidne ručke. Veliki broj takvih amfora pronađen je na Jadranu i svjedoči nam o trgovačkoj ruti koja je od Egeje do sjeverne Italije prolazila duž naše obale.⁶⁰

U uvali je pronađen i ulomak amfore s ljevkastim otvorom.⁶¹ Vjerojatno je riječ o amfori tipa Portorecanati koji je proizvođen na području sjeverne Italije za transport italskog vina na istočno tržište od 1. do 3. stoljeća.⁶² Ovakav tip amfore bi mogao biti i kasna razvojna faza amfora tipa Dressel 6B za transport maslinovog ulja.⁶³

U razdoblje od 1. do 3. stoljeća spadaju i italske amfore ravnoga dna. Središte njihove proizvodnje bila je Emilia Romagna, a u Jadranu njihova zastupljenost je velika. Gradinski primjerak tipološki odgovara Forlimpopoli A tipu. Pronađen necjeloviti primjerak ima prstenasto profiliran obod, visok cilindrični vrat, visoke trakaste ručke i trbušasto tijelo.⁶⁴

Amforama ravnog dna pripada i tip MRA 1a, pronađen u uvali. On ima uski cilindrični vrat s bikoničnim obodom, ručkama ovalnog presjeka, široko zakošeno rame te zdepasti trbuh sačuvan do pola. Ovaj primjerak amfore datiramo u drugu četvrtinu 3. stoljeća zbog analogije s primjerkom iz Benghazija. Tip amfore MRA 1a datira se u period od 2. do 4. stoljeća, a proizvodnja je potvrđena u Naxosu na Siciliji. Sadržaj ovih amfora bio je vino. Na Jadranu su pronađene različite varijante tog tipa amfora na lokalitetima Brijuni – Castrum, brodolomima kod Veštra i Žuta te kod Lukovačkih greda u Podvelebitskom kanalu.⁶⁵

Pronađen je također i jedan veoma rijedak nalaz amfore u mediteranskim okvirima, tzv. Egipatska bikonična amfora. Gradinskom primjerku sačuvan je visok i narebren cilindrični vrat s neistaknutim obodom iz kojeg izlaze male polukružne ručke. Proizvodnja se datira od 1. do 5. stoljeća.⁶⁶ Koncentracija ovakvih nalaza je uglavnom na uskom egipatskom prostoru, a u Jadranu je poznato svega pet lokaliteta (brodolomi kod Komiže, rt Plovac na Zlarinu, Čapljena u Šibenskom kanalu, Luka Vis).⁶⁷

Od 3. stoljeća cijelo tržište središnjeg i zapadnog Mediterana karakterizira pojava sjevernoafričkih amfora za izvoz maslinovog ulja i ribljih proizvoda pa se tako i u Jadranu zapaža slična situacija. U materijalu iz uvale Gradina izdvajaju se dvije necjelovite amfore tipa

⁶⁰ I. BORZIĆ, 2009, 89.

⁶¹ I. BORZIĆ, 2009, 89.

⁶² M. JURIŠIĆ, 2000, 21–22.

⁶³ A. STARAC, 1995, 145–146.

⁶⁴ I. BORZIĆ, 2009, 89–90.

⁶⁵ I. BORZIĆ, 2009, 90.

⁶⁶ I. BORZIĆ, 2009, 90.

⁶⁷ M. JURIŠIĆ, 2000, 25.

Keay IV–V (PW 34, Africana II Grande). To su amfore proizvedene u Tunisu ili rimskoj provinciji Africa Byzacena. Centar produkcije im je u gradovima Leptis Minor, Hadrumentum, Thaenae i Sullethum u razdoblju od kraja 2. stoljeća do početka 5. stoljeća. Obje amfore iz uvale Gradine sačuvane su do visine trbuha, imaju kratak vrat i oštro savinute ručke. Na jednoj amfori je sačuvan ravno zadebljan obod presvučen žutim premazom.⁶⁸

Tuniškim proizvodima pripada i amfora tipa Keay XXV G. Vrijeme proizvodnje takvih amfora je od početka 4. stoljeća do sredine 5. stoljeća. Gradinski primjerak je sivkasto smeđe boje s dugim i uskim cilindričnim trbuhom sačuvanim do njegovog donjeg dijela, kratkim konusnim vratom, ljevkastim obodom izvijenim prema van te elipsastim presjekom ručke. Ovakvi nalazi zabilježeni su na lokalitetu Bradat – Mirje, Beneficij – Gudulija u dnu Velolučkog zaljeva i Gospi od Poja kod Blata.⁶⁹

Također, u uvali je pronađena i amfora tipa Adamsheck RC 22 sa svijetlom, žućkastom fakturom gline i tankim stjenkama, uskim i kratkim cilindričnim vratom, prstenastim slabo naglašenim obodom i malim uhastim ručkama koje završavaju na vrhu ramena. Ovaj tip amfore datira se u drugu polovicu 5. stoljeća.⁷⁰

U gradinskom podmorju nađeno je nekoliko ulomaka prošupljenih dolija. Nalaz svjedoči o gospodarskom potencijalu rimskog imanja na Bradatu. Nalazi dolija na istočnoj obali Jadrana su sve češći, a dokazuju okrenutost moru u gospodarstvu rimske Dalmacije. Moguće je da je gradinski dolij, kao onaj u viškoj luci i Kaštel – Sućurcu, bio zakopan u dno uvale, uglavljen kamenim obručem te poslužio kao recipijent za čuvanje ribe, rakova ili školjaka.⁷¹

Uz period kasne antike veže se nalaz cjelovite amfore tipa Samos Cistern Type pronađen u uvali Gradini. Do sada je ovaj tip amfore rijetko zabilježen na Jadranu. Mjesto produkcije ovih amfora je otok Samos u razdoblju druge polovice 6. i tijekom 7. stoljeća. Amfore su cilindričnog narebrenog tijela s proširenjem prema dnu i istaknutim završetkom. Imaju prstenast, slabo naglašen obod na kratkom cilindričnom vratu s malim ovalnim ručkama koje ga povezuju s ramenom amfore. Ovaj tip amfore dolazi trgovačkom mrežom na Zapad, u bizantska uporišta, iz središnjeg, egejskog bizantskog prostora. S obzirom da su na istočnoj obali Jadrana zabilježeni brojni bizantski kastrumi, osnovani zbog kontrole jadranskog plovnog puta, za očekivati je da će ovakvih nalaza na sličnim lokalitetima biti još.⁷²

⁶⁸ I. BORZIĆ, 2009, 90-91.

⁶⁹ I. BORZIĆ, 2009, 91.

⁷⁰ I. BORZIĆ, 2009, 91.

⁷¹ I. BORZIĆ, 2009, 91.

⁷² I. BORZIĆ, 2009, 93.

Nalazi iz uvale Gradine nedvojbeno nam pokazuju kako se uvala kontinuirano koristila kao sidrište. Uvala je bila izlazna luka lokaliteta na tom dijelu otoka Korčule, s iznimnim maritimnim vrijednostima. Već je istaknuto kako je uvala bila dio „otočnog mosta“ koji spaja istočnu i zapadnu obalu Jadrana u prapovijesti. U antici je uvala Gradina imala ulogu u centralnoj prekojadranskoj ruti s tendencijom kretanja prema Naroni. Naime, ušće Neretve udaljeno je 40 Nm, što se moglo preploviti u jedan dan. Uvale Tankaraca, Žukova, Prihonja i Badnjena na sjevernoj strani otoka Korčule mogle su poslužiti kao zaklon od nevremena o čemu nam svjedoče arheološki nalazi te tako dokazuju pravac plovnoća puta. Također, uvala Gradina se mogla naći na plovnoj ruti u slučaju plovidbe akvatorijem zapadne obale otoka Korčule.⁷³ To nam dokazuju antički lokaliteti kod otočića Vrhovnjaka, Malog i Velikog Pržnjaka, hridi Čerina kod Prižbe i uvale Grščice na jugozapadnoj obali otoka⁷⁴ te rta Vranine, uvale Maslinove i Kremenjače u zaljevu Vele Luke.⁷⁵



Slika 10 Amfore iz uvale gradina (I. BORZIĆ, 2009, 86-88.)

Uvala Kremenjača

Na sjevernoj obali Velolučkog zaljeva nalazi se uvala Kremenjača. Jenő Stipković iz uvale je izronio četiri fragmenta grla amfora koje su, kako on kaže, bile zabijene u pijesak. Takav položaj amfora upućuje na brodolom. Grla amfora su masno crvene boje s koso

⁷³ I. BORZIĆ, 2009, 93–94.

⁷⁴ M. JURIŠIĆ, 2001.

⁷⁵ I. BORZIĆ, 2009, 94.

položenim obodom, a mogu se okarakterizirati kao prelazni tip iz grčko-italskih u Lamoglia 2.⁷⁶

Uvala Tankaraca

Arheolog I. Borzić zapazio je veću koncentraciju ulomaka amfora, keramičkog posuđa, tegula i balastnog kamena na području uvale Tankaraca na sjevernoj strani otoka Korčule. Također, u plitkom području uvale nalazio se kameni nasip koji prati obalu, a nasuprot njega nalaze se tri kamene gomile. Njihova funkcija nije određena, ali I. Borzić smatra da su gomile možda služile kao držači drvene konstrukcije mola. Vjeruje se kako je riječ o sidrištu koje je bilo u funkciji od 2. stoljeća prije Krista do kasne antike. Po sredini uvale mjestimično se nailazilo i na ostatke srednjovjekovne keramike. Možemo zaključiti kako se ovo sidrište koristilo dugi niz godina, što nije nimalo čudno uzmemo li u obzir otvorenost uvale samo prema sjeveru i zaštićenost od svih ostalih vjetrova.⁷⁷

Uvala Badnjena

Grlo amfore Lamoglia 2 pronađeno je na sjeveru otoka Korčule u uvali Badnjena. Moguće je da je ovo sidrište služilo kao usputna stanica za prenoćište.⁷⁸

Otočić Sestrice

Sjeverno od otočića Sestrice u smjeru Pelješca pregledan je brak. Pronađena je jedna amfora na dubini od 40 m. Amfori je očuvan trbuh, dijelovi ručke i ravno dno. Zbog nedostatka grla i oboda teško je utvrditi o kojem tipu amfore je riječ, ali moguće je da se radi o galskoj amfori. Nedaleko amfore, pronađeno je sidro s vidljivom prečkom dužine 80 cm.⁷⁹

Otok Proizd

Na zapadnoj strani otoka Proizda Jenko Stipković izronio je fragmentiranu amforu sjevernoafričke provenijencije. Ništa drugo nije pronađeno na tom lokalitetu, tako da je vjerojatno riječ o samici.⁸⁰

⁷⁶ I. BORZIĆ, 2003, 11.

⁷⁷ I. BORZIĆ, 2003, 12–13.

⁷⁸ I. BORZIĆ, 2003, 12.

⁷⁹ I. MIHOLJEK, 2008, 673–674.

⁸⁰ I. BORZIĆ, 2003, 12.

U svome radu, I. Borzić spominje još neke od mogućih nalazišta, kao što su: uvala Prihonja i Žukova na sjevernoj strani otoka Korčule, uvala Maslinova, prolaz Vraca između otoka Proizda i otoka Korčule te glavicu sv. Ivana koja se u narodu još naziva „Črno more“. Na svim ovim lokalitetima pronađeno je nekoliko fragmenata keramike iz antičkog razdoblja, a to nam potvrđuje da se tijekom antike konstantno uplovljavalo u zaljev Vele Luke i njegove okolice.⁸¹

Veliki broj podataka na području Pelješkog kanala donio nam je Jadranko Gjivoje roneći na tom području 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća. Gjivoje spominje nekoliko lokaliteta s neoštećenim amforama: Orebić, Veliki otok Kneža, Račišće na Korčuli, otok Stupa, rt sv. Ivan, rt Osićac na Pelješcu, uvala Mala Duba na Pelješcu, uvala Rasohatica na Korčuli, lokalitet nedaleko grada Korčule, otočić Mulić, Perna na Pelješcu i otočić Majsan.⁸²

Olovna sidra spominju se na lokalitetima: pličina Lucifer (Lučnjak) sjeverno od otoka Badije⁸³, nedaleko rta sv. Ivan ispod Basiljne, s južne strane rta Osićac, a na zapadnoj strani otočića Majsana pronađene su čak tri olovne prečke.⁸⁴

Lokaliteti željeznih sidara J. Gjivoje spominje na: pličini Lucifer (Lučnjak), rtu Osićac na Pelješcu, ispod Basiljne nedaleko Vignja, istočno od Velikog otoka Kneža, južnoj i zapadnoj strani otoka Majsana, istočnoj strani otoka Velike Sestrice, sjevernoj strani otoka Badije i na rtu sv. Nikole.⁸⁵

Novovjekovni lokaliteti

Nastavljamo opisom novovjekovnih lokaliteta u podmorju otoka Korčule i Pelješkog kanala.

⁸¹ I. BORZIĆ, 2003, 10–13.

⁸² J. GJIVOJE, 1972, 152.

⁸³ M. JURIŠIĆ, 2001, 189.

⁸⁴ J. GJIVOJE, 1972, 151–154.

⁸⁵ J. GJIVOJE, 1972, 154–155.



Slika 11 Položaj novovjekovnih lokaliteta (napravljeno uz pomoć alata Google Maps, 2020)

Otočić Otočac kod Brne

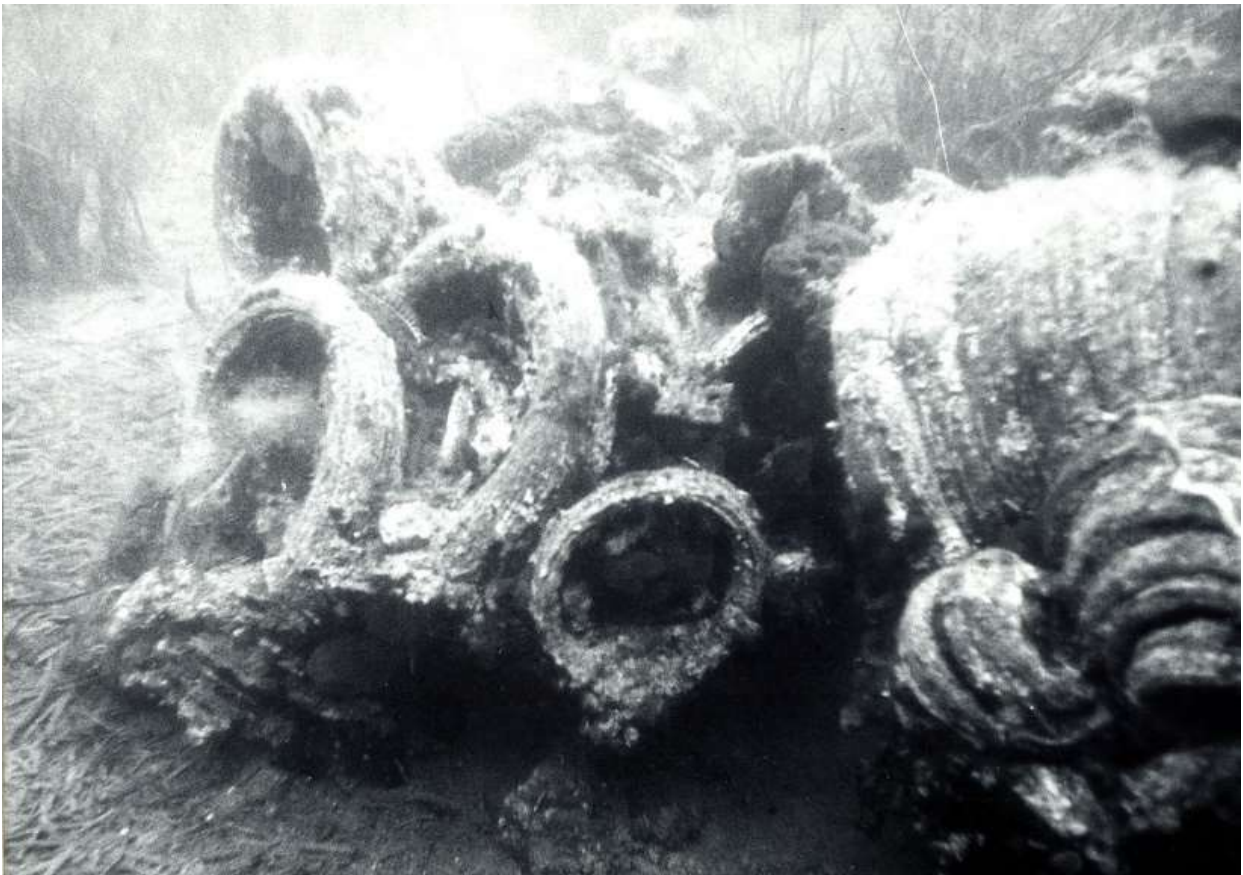
U kanalu između Brne i otočića Otočca, na dubini od 23 do 27 m, nalaze se ostatci potonulog novovjekovnog trgovačkog broda. Godine 1990. proveden je stručni pregled nalazišta. Uočeni su ostatci jedne veće bačve promjera 80 cm i 4 manje bačve promjera 60 cm. Teret se sastoji od komada prozorskog stakla, snopova metalnih šipki, metalnih poluga, glave željeznog topa, namotaja žice i još jedne manje bačve (Slika 12 i 13). Na površini nalazišta bilo je razasuto grumenje žutog minerala. Analizom je potvrđeno da je riječ o auripigmentu ili opermentu tj. arsenovom sulfidu (As_2S_3), korištenom za proizvodnju zlatnožute boje, tzv. „kraljevskog žutila“ koje se koristi još od antike. Moguće je da auropigment iz ovoga brodoloma potječe s dubrovačkog područja. Prema podacima lokalnih ronilaca, situacija na dnu se ne mijenja. Zbog iznimno zanimljivih nalaza, koji nam mogu pružiti bolje razumijevanje pomorstva i trgovine tijekom novog vijeka, treba razmisliti o sustavnom istraživanju brodoloma.⁸⁶ Od ostatka broda utvrđeno je samo nekoliko rebara. Prema sastavu tereta zaključuje se kako je ovaj brod iz sjevernojadranskih luka prevezio europske poluproizvode u smjeru istočnog Mediterana.⁸⁷

⁸⁶ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

⁸⁷ M. JURIŠIĆ, 2001, 190.



Slika 12 Teret novovjekovnog brodoloma kod otočica Otočca (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63)



Slika 13 Teret novovjekovnog brodoloma kod otočica Otočca (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63)

Otočić Lukovac

Na jugoistočnoj strani otočića Lukovca pronađeni su ulomci zgužvane bakrene brodske oplata (Slika 14), a na nešto većoj dubini, nedaleko brodske oplata, nalazio se komad željeza nepoznate namjene, dug 2 m. Bakrena brodska oplata probno se koristila tijekom druge polovice 18. stoljeća te tako možemo okvirno datirati brodolom.⁸⁸ Prema prikupljenim podacima, tu se trebao nalaziti i željezni top. Na jednom od privatnih imanja uočen je top u poluraspadnutom stanju. Utvrđeno je kako je top izvađen upravo sa lokaliteta Lukovac te je tamo i vraćen.⁸⁹



Slika 14 Ulomci zgužvane bakrene brodske oplata s otočića Lukovca (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63)

Otočić Sridnjak

Kod otočića Sridnjaka vjerojatno se nalazi novovjekovni brodolom. Vidljivi su ostatci brodske konstrukcije (rebra i drvena oplata) te razbacani ulomci keramičkog posuđa (Slika 15). Lokalitet je opljačkan pa zbog toga nije pronađena niti jedna cjelovita posuda. Ulomci koji su pronađeni odlikuju se raznolikim oblicima, a često su glazirani.⁹⁰ Vjerojatno je riječ o uporabnoj kuhinjskoj keramici iz južne Italije tj. Apulije.⁹¹ Takvu vrstu keramike na južnom

⁸⁸ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

⁸⁹ M. JURIŠIĆ, 2001, 191–192.

⁹⁰ M. JURIŠIĆ, 2001, 192.

⁹¹ I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49–63.

Jadranu nazivaju „piljuška“. Datiranje keramike je problematično zbog sličnih oblika koji se susreću kroz široki vremenski raspon novoga vijeka. Vjerojatno je da je velik broj keramičkih posuda iz Opatske riznice u Korčuli izvađen upravo sa ovoga lokaliteta.⁹²



Slika 15 Novovjekovni brodolom nedaleko otoka Sridnjaka (M. JURIŠIĆ, 2001, 194)

Badija

U podmorju, uz južnu stranu otočića Badije, pronađen je i izvađen novovjekovni materijal datiran od 16. do 18. stoljeća. Riječ je o više stotina ulomaka glazirane keramike u obliku vrčeva, posuda, tanjura i lulica.⁹³

Punta od Križa kod Luke

Na panti od Križa kod Luke pronađeno je jedno veliko sidro sa velikom karikom i lancem s karikama. Pretpostavka J. Gjivoja je da sidro nije starije od 1850. godine.⁹⁴

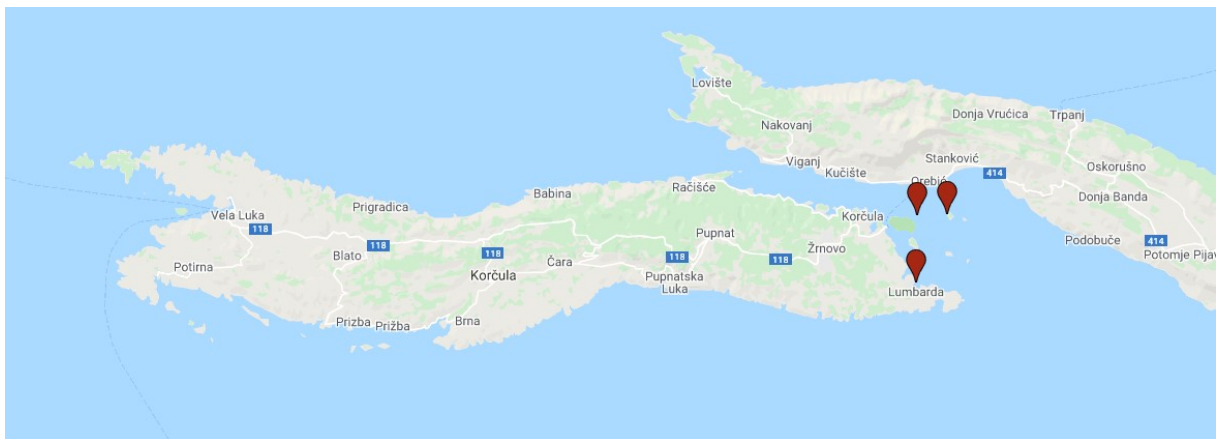
⁹² M. JURIŠIĆ, 2001, 192.

⁹³ V. ZMAIĆ, 2011, 730.

⁹⁴ J. GJIVOJE, 1972, 151.

Lokaliteti iz različitih vremenskih razdoblja

U podmorju otoka Korčule i Pelješkog kanala prepoznato je nekoliko lokaliteta s različitim slojevima i vremenskim razdobljima kojima ti slojevi pripadaju, čija se važnost treba istaknuti.



Slika 16 Položaj lokaliteta sa različitim vremenskim periodima (napravljeno uz pomoć alata Google Maps, 2020)

Otok Majsan

Otok Majsan nalazi se između otoka Korčule i poluotoka Pelješka. Zbog svoje geografske pozicije štiti usidrene brodove od jake bure i juga pa je od antike do danas ovo sidrište jako popularno. Sidrište je služilo i gradu Korčuli od 16. do 18. stoljeća kao karantena te se zbog svega toga na ovome prostoru pronalazi jako veliki broj sidara. Tijekom rekognosciranja i istraživanja 80-ih i 90-ih godina prošlog stoljeća kod otoka Majsana izvađeno je jako puno olovnih prečki antičkih olovno-drvenih sidara, tako da su tamo nalaze samo još željezna sidra. Tijekom 2008. godine Odjel za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda obavio je rekognosciranje, a njemu je obuhvaćena dokumentacija 6 sidara (Slika 17). Sva su sidra orijentirana prema sjeveru, i nađena su na spoju pijeska i stijena otoka. Sidro br.1 nalazi se na dubini od 15 m. Vidljivi dio sidra dug je 65 cm, s krakovima širokim 75 cm, a promjera 10 cm. Ostalih 5 sidara nađeno je na potezu od 40 m, na dubini od 32 do 35 m. Sidro br. 2 klasično je novovjekovno sidro. Dužina prečke mu je 2,95 m, a dužine krakova 1,70 m, s lopaticama od 40 cm. Promjer sidra je 10 cm, s velikom alkom promjera 50 cm. Sidro br. 3 odlikuje se dužinom glavne prečke od 2,4 m s krakovima duljine 70 cm i lopaticama od 30 cm. Sidro br. 4 nalazi se ispod stijene, a dužina prečke mu iznosi 1,65 m. Jedan krak se vidi samo u dužini od 70 cm, a drugi u dužini od 22 cm. Sidro br. 5 leži na pijesku krajem prečke, dok su

krakovi zabijeni u stijenu. Dužina prečke iznosi 2,70 m, a krakovi su vidljivi u dužini od samo 70 cm, što upućuje na lom krakova. Sidro br. 6 najveće je sidro, dužine 3,05 m, s dužinom krakova od 1,70 m. Debljina mu je 15 cm u promjeru. Sidro ima i alku promjera 45 cm. Prilikom dokumentiranja sidara nije pronađen nikakav drugi arheološki materijal pa datacija pojedinih sidara nije moguća. Pet sidara je jasno datirano u novi vijek, dok je jedno željezno sidro moguće svrstati u antičko razdoblje, zbog specifičnog T-oblika jednostavne forme.⁹⁵



Slika 17 Dokumentiranje novovjekovnog sidra u podmorju otoka Majsana (I. MIHOLJEK, 2008, 673.)

Pličina Lučnjak

Pličina Lučnjak nalazi se u sredini plovnoga puta koji je u upotrebi još od antike. Već duži period zna se da na ovome području postoje arheološki nalazi, ali pličina nikada nije sustavno istraživana niti dokumentirana. Obilje materijala koji se ovdje nalaze upućuje na više brodoloma.⁹⁶ Na dubini od 12 do 18 metara nalazilo se, kako to Gjivoje naziva, „groblje amfora“. Nalazište je godinama pljačcano, a iz podatka koji potječe iz 1962. godine saznajemo

⁹⁵ I. MIHOLJEK, 2008, 673.

⁹⁶ I. MIHOLJEK, 2008, 674.

da se na tome mjestu nalazilo stotinu grla rimskih amfora.⁹⁷ Godine 1992. s ovog je lokaliteta izvađena olovna prečka antičkog sidra. M. Jurišić smatra kako je riječ o devastiranim ostacima antičkog brodoloma sa teretom amfora tipa Lamboglia 2.⁹⁸

Prilikom rekognosciranja 2008. godine, koje je proveo Odjel za podvodnu arheologiju Hrvatskoga restauratorskog zavoda, uočen je materijal iz više razdoblja, od 1. stoljeća prije Krista do 5./6. stoljeća. Pronađeni su ostatci amfora tipa Lamboglia 2, Dressel 6A, „horn-handled“ amfora (amfore s rogolikim dršcima) kretskog ili roskog podrijetla (Slika 18), sjevernoafričkih cilindričnih amfora i kasnoantičkih bizantskih amfora rebrastog trbuha. Uz sve nabrojeno uočeni su i veći ulomci dolija, rimskog stakla (dno boce) i dvije koncentracije balastnog kamenja. Nedaleko same pličine, na dubini od 20 m, nađene su dvije cijele amfore Lamoglia 2 tipa te jedna grčko-italska amfora.⁹⁹ Odjel za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda provedo je rekognosciranje i 2011. godine. Tijekom pregleda lokaliteta uočen je raznoliki materijal, uglavnom ulomci amfora tipa Korint B, Dressel 6A, Keay XXV, Africana Grande i drugih koji se mogu svrstati u period od 4./3. stoljeća prije Krista do 13./14. stoljeća. Zbog tako raznolikog broja nalaza vjerojatno je riječ o više različitih brodoloma.¹⁰⁰ Na lokalitetu je pronađeno nekoliko ostataka srednjovjekovnih amfora. To su amfore kruškolikog oblika sa visokim ručkama. Ovakav nalaz vrlo je rijedak na istočnoj obali Jadrana, a datira se u 12. i 13. stoljeće. Uz amfore, na ovome lokalitetu pronađeni su i mali glineni recipijent kruškolikog oblika. Recipijenti su bili ispunjeni živim vapnom i pronađeni su u kontekstu s bizantskim amforama. Analiza je potvrdila da je riječ o ispuni od 91,3% kalcijeva karbonata (CaCO₃). Čemu su služili i čime su bili ispunjeni recipijenti, ostaje otvoreno pitanje, ali V. Zmaić i I. Miholjek ne isključuju mogućnost upotrebe ovih predmeta kao srednjovjekovnog oružja koje je zapaljivo u dodiru sa vodom, a naziva se grčka vatra.¹⁰¹

⁹⁷ J. GJIVOJE, 1972, 150.

⁹⁸ M. JURIŠIĆ, 2001, 189.

⁹⁹ I. MIHOLJEK, 2008, 674.

¹⁰⁰ V. ZMAIĆ, 2011, 730.

¹⁰¹ V. ZMAIĆ, I. MIHOLJEK, 2012, 162–167.



Slika 18 Egejska „horn-handled“ amfora, pličina Lučnjak (I. MIHOLJEK, 2008, 674.)

Koludrt

Odjel za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda 2011. godine proveo je rekognosciranje podmorja oko poluotoka Koludrta, točnije istočne strane uvale Račišće. Uvala je oduvijek bila dobro sidrište i luka. U uvali su pronađeni samo sporadični nalazi ulomaka amfora i novovjekovne keramike. Podmorje Koludrta je preronjeno mnogo puta, stoga je sve vidljivo davno nestalo. Usprkos dojavama ronilaca o ostacima brodske konstrukcije u pijesku, ostatci brodoloma nisu potvrđeni stručnim pregledom.¹⁰²

Lokaliteti iz neodređenog razdoblja

Među lokalitete iz neodređenog razdoblja spadaju sva nalazišta koja nismo u mogućnosti staviti u određeni vremenski okvir. Uglavnom je riječ o pojedinačnim nalazima i nalazima koji se mogu staviti u široki vremenski period ili su toliko devastirani da se ne mogu datirati.

¹⁰² V. ZMAIĆ, 2011, 730.

Uvala Glogovac

Domagoj Perkić iz Odjela za inspekcijske poslove Ministarstva kulture 2008. godine napravio je stručni očevid u uvali Glogovac na južnoj strani otoka Korčule. Tijekom očevida pronađena su 2 željezna sidra, vjerojatno antičkog porijekla, ali s obzirom da nije pronađen nikakav arheološki materijal koji bi upućivao na njihovo porijeklo, teško je sa sigurnošću tvrditi da su sidra iz antičkog perioda. Sidra su se nalazila na dubini od 14 m u položaju jedan nasuprot drugom. Oba sidra imaju alke, a krakovi im stoje konkavno u odnosu na glavnu os sidra. Glavna os jednog sidra duga je oko 1,70 m. Na udaljenosti od 100 m prema zapadu pronađeno je još jedno željezno sidro na dubini od 18 m. Dužina glavne osi sidra iznosi 1,15 m s jednim završetkom kraka pod 135 stupnjeva, a drugim pod 45 stupnjeva. Nedaleko sidra pronađen je predmet nepoznate namjene za kojeg se vjeruje da je protubrodska mina iz Drugog svjetskog rata. Pošto je uz samo sidro pronađen i dio inkrustrirane metalne sajle, izgleda da je sajla bila pričvršćena za minu i sidro te je sidro služilo kao uteg za sidrenje mine.¹⁰³

Pelješki kanal ispred Vignja

Peter Kulen, vlasnik ronilačkog centra u Dingaču, prijavio je Hrvatskom restauratorskom zavodu koncentraciju nekoliko cjelovitih amfora na sredini Pelješkog kanala ispred Vignja, na dubini od oko 40 m. Prema njegovim riječima, nekoliko je cjelovitih amfora pronašao koncentrirano na jednom području, dok su ostale bile pojedinačno dislocirane. Zbog njegove nestručnosti i neiskustva nije mogao odrediti tip amfora, ali je zabilježio GPS lokaciju. Nakon toga je stručni tim Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskoga restauratorskog zavoda izašao na uviđaj, ali lokacija nije pronađena. Bez obzira što amfore nisu ponovno pronađene, na ovome bi se mjestu u sljedećim kampanjama trebalo nastaviti pregledavati dno kako bi se utvrdio karakter ovoga lokaliteta.¹⁰⁴

Rt sv. Nikole

Gjivoje je na rtu sv. Nikole pronašao dvadesetak željeznih sidara.¹⁰⁵ Rt sv. Nikole je izgleda služio kao sidrište ispred grada Korčule.¹⁰⁶

¹⁰³ I. MIHOLJEK, 2008, 672–673.

¹⁰⁴ I. MIHOLJEK, 2008, 675.

¹⁰⁵ J. GJIVOJE, 1972, 154.

¹⁰⁶ M. JURISIĆ, 2001, 189.

Rt Kneža

Na sjeveroistoku otoka Korčule nalazi se rt Kneža. Na dubini od 10 do 35 m zabilježeni su ostatci amfora pa je vjerojatno riječ o sidrištu.¹⁰⁷

Zaključak

Poznavanje korčulanskog podmorja nije zadovoljavajuće. Uzmemo li u obzir svu podvodnu baštinu koja se nalazi u Opatskoj riznici u Korčuli, Arheološkoj zbirci Gradskog muzeja, zbirkama u Blatu, Veloj Luci i mnogim drugim privatnim zbirkama, sasvim je jasno da joj nije posvećena dovoljna količina rada i vremena od strane nadležnih ustanova.¹⁰⁸ Veliki broj lokaliteta i dalje čeka sustavna istraživanja zbog opasnosti od pljačkanja koja su se događala, a i danas se događaju na ovom području. Iako ne nailazimo na neke senzacionalne lokalitete, to ne znači da ovo područje ne treba nastaviti rekognoscirati u potrazi za novim i istraživati lokalitete koje već poznajemo u svrhu boljeg razumijevanja kako života na tom području tako i pomorskih veza, trgovačkih ruta i materijala koji pronalazimo. Međutim, u posljednje vrijeme veliki broj lokaliteta se istražuje i arheologija na otoku Korčuli napreduje. Za veliki doprinos zaslužni su Hrvatskom restauratorskom zavodu, J. Gjivoju, D. Vrsaloviću, Ž. Rapaniću, M. Jurišiću, I. Borziću, I. Radić Rossi i drugima koji su zaslužni za bolje poznavanje podmorja Pelješkog kanala i otoka Korčule. Smatram da bi se trebalo sustavno istražiti nekoliko lokaliteta kao što su podmorje otočića Otočca kod Brne s ostacima novovjekovnog brodoloma, pličina Lučnjak koja obiluje materijalom od 4./3. stoljeća prije Krista do 13./14. stoljeća te vjerojatno skriva nekoliko brodoloma iz različitih perioda i uvala Gradina koja je služila kao sidrište i izlazna luka kroz kontinuiran period antike.

Sagledamo li sve lokalitete u Pelješkom kanalu i oko otoka Korčule jasno se vidi kako je ovo područje bilo prometno tijekom svih perioda. Pomorsko–geografske karakteristike ovog područja pokazuju kako su zajednice Pelješca i Korčule bile ne samo međusobno povezane nego i povezane duž uzdužno-jadranske i prekojadranske rute te neisključivo područje u trgovinskom lancu Sredozemlja.

¹⁰⁷ D. VRSALOVIĆ, 1979, 235–237.

¹⁰⁸ M. JURISIĆ, 2001, 189.

Popis literature

- BORZIĆ, I., 2003. – *Plovidba zaljevom Vele Luke od prapovijesti do kasne antike*, Diplomski rad, Zadar.
- BORZIĆ, I., 2007. – Amfore s gradine Kopila ponad Blatskog polja na otoku Korčuli, *Histria Antiqua*, 15, Pula, 341–352.
- BORZIĆ, I., 2009. – Uvala Gradina na otoku Korčuli u svjetlu podmorskih arheoloških nalaza, *Jurišićev zbornik – Zbornik radova u znak sjećanja na Marija Jurišića*, Zagreb, 82–97.
- BORZIĆ, I., PARICA, M., 2013 – Korčulanski otoci (Badija, Planajak, Kamenjak, Vrnik, Sutvara i Majsan), *Hrvatski arheološki godišnjak*, 10, Zagreb, 654-657.
- FISKOVIĆ, I., 2001. – Prilozi arheološkoj topografiji Pelješkog kanala, *Izdanja HAD-a*, sv. 20, Zagreb, 51–74.
- GJIVOJE, J., 1972. – Podmorski nalazi u Pelješkom kanalu, *Zbornik otoka Korčule*, 2, Zagreb, 148–156.
- ILAKOVAC, B. 1968. – Keramika iz antičkog broda potonulog kod Paklenih otoka, *Diadora*, 4. Zadar, 183–200.
- ISTENIČ, J., SCHNEIDER, G., 2000 – Aegean cooking ware in the eastern Adriatic, *Rei Cretariae Romanae fautorvm acta*, 36, Grad, 341–348.
- JURIŠIĆ, M., 2000. – *Ancient Shipwrecks of the Adriatic, Maritime transport during the first and second centuries AD*, BAR Int. Ser. 828, Oxford.
- JURIŠIĆ, M., 2001. – Podmorski arheološki lokaliteti otoka Korčule, *Izdanja HAD-a*, sv. 20, Zagreb, 189–196.
- MIHOLJEK, I., 2008 – Dubrovačko-neretvansko podmorje – faza II., *Hrvatski arheološki godišnjak*, 5, Zagreb, 672-675.
- PARICA, M., BORZIĆ, I., 2018. – Island of Korčula – Importer and exporter of stone in antiquity, *Asmosia XI - Interdisciplinary studies on ancient Stone (Split, 2015)*, Split, 985–993.
- Pelješki kanal - Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47423> (09.10.2020).
- RADALJAC, M., 2017. – *Viganj - antički brodolom*, monografija povodom izložbe, Arheološki muzej Split.

- RADIĆ, D., 2001. – Topografija otoka Korčule (novi prilozi i pregled dosadašnjeg stanja), *Izdanja HAD-a*, sv. 20, Zagreb, 25–50.
- RADIĆ, D., 2003. – Uloga doline Neretve i »otočnog mosta« u povezivanju istočne i zapadne jadranske obale, *Izdanja HAD-a*, sv. 22, Zagreb, 305–320.
- RADIĆ-ROSSI, I., 1991. - Rekognosciranje jadranskog podmorja na području Republike Hrvatske tijekom 1990. godine, *Obavijesti - Hrvatsko arheološko društvo*, 23, 1, 29–30.
- RADIĆ-ROSSI, I., 1993. – *Amfore tipa Lamboglia 2 i Dressel 6 na istočnoj obali Jadrana u svjetlu podmorskih nalaza*, Magistarski rad, neobjavljeno, Zagreb.
- RADIĆ-ROSSI, I., 2005. - Dosadašnji rezultati podmorskih arheoloških istraživanja na zapadnom dijelu otoka Korčule, *Blato do kraja 18. stoljeća*, 3, Zbornik radova, T. Šeparović (ed.), Blato, 49–63.
- RAPANIĆ, Ž. 1972 – Antički brodolom s teretom keramike kod Vignja, *Zbornik otoka Korčule*, 2, Zagreb, 141–148.
- STARAC, A., 1995. – Morfologija sjevernojadranskih amfora: Primjeri iz Istre, *Diadora*, 16/17, Zadar, 135–162.
- VRŠALOVIĆ, D., 1979. – *Arheološka istraživanja u podmorju istočnog Jadrana*, disertacija, Zagreb.
- ZMAIĆ, V., 2011 – Podmorje dubrovačko-neretvanske županije (podmorje otoka Mljeta, Korčule i poluotoka Pelješca), *Hrvatski arheološki godišnjak*, 8, Zagreb, 730 – 731.
- ZMAIĆ, V., MIHOLJEK, I., 2012. - Srednjovjekovne amfore 13. i 14. stoljeća na istočnom Jadranu, *Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 3, Zagreb.

Popis ilustracija

Slika 1	Položaj antičkih lokaliteta (napravljeno uz pomoć alata Google Maps, 2020)	5
Slika 2	Rt sv. Ivana kod Vignja (M. RADALJAC, 2017, 6)	5
Slika 3	prikaz ulomaka keramičkog posuđa nakon spužvara (M. RADALJAC, 2017, 7).....	6
Slika 4	keramičko posuđe sa lokaliteta sv. Ivan kod Vignja (M. RADALJAC, 2017, 11.).....	9
Slika 5	Crtež broda na Puntima sv. Ivana (M. RADALJAC, 2017, 14.)	10
Slika 6	Rebra broda (M. RADALJAC, 2017, 12.).....	10
Slika 7	Potopljena lučka instalacija na otoku Sutvari (M. PARICA, I. BORZIĆ, 2018, 991.)	11
Slika 8	Fragmenti amfora Lamboglia 2 tipa između Malog i Velikog Pržnjaka (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63.).....	13
Slika 9	Položaj i okolina uvale Gradina (I. BORZIĆ, 2009, 85.)	14
Slika 10	Amfore iz uvale gradina (I. BORZIĆ, 2009, 86-88.).....	19
Slika 11	Položaj novovjekovnih lokaliteta (napravljeno uz pomoć alata Google Maps, 2020)	<u>2221</u>
Slika 12	Teret novovjekovnog brodoloma kod otočića Otočca (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63).....	<u>2322</u>
Slika 13	Teret novovjekovnog brodoloma kod otočića Otočca (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63).....	23
Slika 14	Ulomci zgužvane bakrene brodske oplata s otočića Lukovca (I. RADIĆ-ROSSI, 2005, 49-63)	24
Slika 15	Novovjekovni brodolom nedaleko otoka Sridnjaka (M. JURIŠIĆ, 2001, 194).....	25
Slika 16	Položaj lokaliteta sa različitim vremenskim periodima (napravljeno uz pomoć alata Google Maps, 2020).....	26
Slika 17	Dokumentiranje novovjekovnog sidra u podmorju otoka Majsana (I. MIHOLJEK, 2008, 673.).....	27
Slika 18	Egejska „horn-handled“ amfora, pličina Lučnjak (I. MIHOLJEK, 2008, 674.).....	<u>2928</u>

Sažetak

Područje Pelješkog kanala i otoka Korčule veoma je bitno u vidu podmorskih arheoloških lokaliteta i nalaza za bolje razumijevanje života zajednica i zbivanja u različitim vremenskim periodima. Problematika ovoga rada proizlazi iz nedovoljne istraženosti, pljački i devastaciji lokaliteta. U prijašnjim stoljećima podmorje otoka Korčule ostalo je zanemarivano, ali zahvaljujući radu određenih arheologa i institucija ta se slika lagano mijenja. Brojni lokaliteti su samo zabilježeni i neistraženi, što predstavlja problem u razumijevanju trgovačkih kretanja, plovidbe Jadranom, života na ovome području i interakcije zajednica sa ostatkom Mediterana. U posljednjih nekoliko godina ta se problematika polako razrješava, a cilj ovoga rada je popisati i opisati sva nalazišta Pelješkog kanala i podmorja otoka Korčule koja bude interes arheologa.

Ključne riječi: podvodna arheologija, Pelješki kanal, otok Korčula, arheološki lokaliteti

Abstract

UNDERWATER HERITAGE OF PELJEŠAC CHANNEL AND THE ISLAND OF KORČULA

The area of the Pelješac Channel and the island of Korčula is very important in terms of underwater archaeological sites and findings, for a better understanding of community life and events in different time periods. The problems of this paper arise from insufficient research, looting and devastation of the site. In previous centuries, the seabed of the island of Korčula remained neglected, but thanks to the work of certain archaeologists and institutions, this picture is slowly changing. Numerous sites are only recorded and unexplored, which is a problem in understanding trade trends, navigation of the Adriatic sea, life in this area and the interaction of communities with the rest of the Mediterranean. In the last few years, this issue has been slowly resolved, and the aim of this paper is to list and describe all the sites of the Pelješac Channel and the seabed of the island of Korčula, which is of interest to archaeologists.

Keywords: underwater archeology, Pelješac channel, island of Korčula, archeological sites